

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

14. november 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – tilnærmelse af lovgivningerne – harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet – direktiv 2001/29/EF – artikel 2 – retten til reproduktion – artikel 5, stk. 2, litra a) og b) – undtagelser og indskrænkninger – rimelig kompensation – direkte virkning – enhed, som staten har givet til opgave at opkræve og fordele den rimelige kompensation – særlige beføjelser«

I sag C-230/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (retten i handels- og erhvervsretlige sager i Gent, afdelingen i Gent, Belgien) ved afgørelse af 16. februar 2023, indgået til Domstolen den 13. april 2023, i sagen

Reprobel CV,

mod

Copaco Belgium NV,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af Domstolens vicepræsident, T. von Danwitz, som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne A. Arabadjiev og I. Ziemele (refererende dommer),

generaladvokat: M. Szpunar,

justitssekretær: fuldmægtig A. Lamote,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. marts 2024,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Reprobel CV ved advokaten A. Lambert og J.-F. Puyraimond,
- Copaco Belgium NV ved advocaat T. van Innis,

* Processprog: nederlandsk.

- den belgiske regering ved P. Cottin og C. Pochet, som befuldmægtigede, bistået af avocats S. Depré, G. Ryelandt og J. Van Vyve,
- den franske regering ved E. Timmermans, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved F. Ronkes Agerbeek, J. Samnadda og P.J.O. Van Nuffel, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. juni 2024,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT 2001, L 167, s. 10).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Reprobel CV, der er et kollektivt forvaltningsselskab for ophavsrettigheder og forlagsrettigheder, som den belgiske stat har givet til opgave at opkræve og fordele de vederlag, der skal betales som rimelig kompensation til ophavsmænd og forlæggere for reprografivirksomhed, og på den anden side Copaco Belgium NV (herefter »Copaco«), der er et aktieselskab, vedrørende dettes nægtelse af at betale disse angiveligt skyldige vederlagsbeløb til Reprobel.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 I 31., 35. og 38. betragtning til direktiv 2001/29 er følgende anført:
 - »(31) Det er nødvendigt at bevare en rimelig balance med hensyn til rettigheder og interesser mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere af beskyttede frembringelser. [...]
- [...]
- (35) I visse undtagelsestilfælde bør rettighedshavere have en rimelig kompensation for anvendelsen af deres beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser. Når det fastsættes, hvilken form en sådan rimelig kompensation skal have, hvilke nærmere bestemmelser der skal gælde for den, og hvilket omfang den eventuelt skal have, bør der tages hensyn til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde. I forbindelse med vurderingen af disse omstændigheder kan det være relevant som kriterium at lægge til grund, om rettighedshaverne eventuelt har lidt skade som følge af den pågældende handling. I visse sager, hvor rettighedshaverne allerede har modtaget en anden form for betaling, f.eks. som del af en licensafgift, bør der ikke forfalde specifik eller særskilt betaling. Ved fastsættelsen af størrelsen af den rimelige kompensation bør der tages hensyn

til, i hvor stor udstrækning der anvendes tekniske beskyttelsesforanstaltninger som nævnt i dette direktiv. I visse situationer, hvor skaden for rettighedshaveren er minimal, bør der ikke være betalingspligt.

[...]

(38) Medlemsstaterne bør have mulighed for at indføre en undtagelse eller indskrænkning med hensyn til retten til reproduktion mod en rimelig kompensation for visse former for reproduktion af lyd-, video- og audiovisuelt materiale til privat brug. Dette kan indebære indførelse af eller fortsat anvendelse af vederlagsordninger som kompensation for rettighedshavernes tab. [...]«

4 Samme direktivs artikel 2 med overskriften »Retten til reproduktion« bestemmer følgende:

»Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis:

- a) for ophavsmænd for så vidt angår deres værker
- b) for udøvende kunstnere for så vidt angår optagelser af deres fremførelser
- c) for fremstillere af fonogrammer for så vidt angår deres fonogrammer
- d) for producenter af den første filmoptagelse for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf, og
- e) for radio- og fjernsynsforetagender for så vidt angår optagelser af deres udsendelser, hvad enten der er tale om trådbunden eller trådløs transmission, herunder via kabel eller satellit.«

5 Direktivets artikel 5 med overskriften »Undtagelser og indskrænkninger« bestemmer følgende i stk. 2:

»Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i den i artikel 2 nævnte ret til reproduktion med hensyn til:

- a) reproduktioner på papir eller lignende ved hjælp af en fotografisk teknik eller en anden proces med tilsvarende virkning, bortset fra trykte noder, forudsat at rettighedshaverne modtager en rimelig kompensation
- b) reproduktioner på ethvert medium foretaget af en fysisk person til privat brug og til formål, der hverken direkte eller indirekte er kommercielle, forudsat at rettighedshaverne modtager en rimelig kompensation, i forbindelse med hvilken der tages hensyn til anvendelse eller ikkeanvendelse af de i artikel 6 nævnte tekniske foranstaltninger på det pågældende værk eller den pågældende frembringelse

[...]«

Belgisk ret

- 6 Artikel 59 i wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (lov om ophavsret og beslægtede rettigheder) af 30. juni 1994 (*Belgisch Staatsblad* af 27.7.1994, s. 19297) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den belgiske ophavsretslov«), bestemte følgende:

»Ophavsmænd til og forlæggere for værker på et grafisk medium eller lignende har ret til et vederlag for reproduktion af værkerne, herunder på de betingelser, der er fastsat i artikel 22, stk. 1, nr. 4 og 4a [...]

Vederlaget betales af producenten, importøren eller erhververen inden for Fællesskabet af apparater, som giver mulighed for kopiering af beskyttede værker, når disse apparater bringes i omsætning på det nationale område.«

- 7 Den belgiske ophavsretslovs artikel 60 fastsatte følgende:

»Endvidere skal der betales et forholdsmæssigt vederlag, der fastsættes efter antallet af eksemplarer, af fysiske eller juridiske personer, der tager kopier af værker, eller efter omstændighederne således, at disse personer friholdes for deres forpligtelse af personer, der mod betaling eller gratis stiller et reproduktionsapparat til rådighed for andre.«

- 8 Den belgiske ophavsretslovs artikel 60a havde følgende ordlyd:

»Det forvaltningsselskab, som udpeges af kongen i forbindelse med dette kapitel, kan indhente de nødvendige oplysninger med henblik på udførelsen af sin opgave under overholdelse af artikel 78 hos:

- Administration des douanes et accises [(told- og afgiftsmyndigheden)] i henhold til artikel 320 i loi générale sur les douanes et accises [(almindelig lov om told og punktafgifter)] af 18. juli 1977, erstattet af lov af 27. december 1993
- Administration de la [taxe sur la valeur ajoutée (TVA)] [(momsmyndigheden)] i henhold til artikel 93a i Code de la TVA [(momsloven)] af 3. juli 1969
- Office national de la sécurité sociale [(det nationale kontor for social sikring)] i henhold til loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale [(lov af 15.1.1990 om oprettelse og tilrettelæggelse af en central database på socialsikringsområdet)].

Med forbehold af denne lovs artikel 78 kan det udpegede forvaltningsselskab efter anmodning videregive oplysninger til told- og momsmyndighederne. Med forbehold af denne lovs artikel 78 kan det udpegede forvaltningsselskab efter anmodning videregive og modtage oplysninger til og fra

- tjenesten Contrôle et Médiation under [service public fédéral (SPF)] Économie [(tilsyns- og mæglingstjeneste under den føderale myndighed for økonomi)]
- forvaltningsselskaber, der udøver lignende virksomhed i udlandet, under forudsætning af gensidighed.«

9 Den belgiske ophavsretslovs artikel 61 bestemte følgende:

»Kongen fastsætter størrelsen af de i artikel 59 og 60 omhandlede vederlag ved kongelig anordning behandlet af Conseil des ministres [(ministerrådet)]. Det i artikel 60 omhandlede vederlag fastsættes i forhold til hver enkelt sektor.

Kongen fastsætter nærmere bestemmelser om opkrævning, fordeling og kontrol af disse vederlag samt om betalingstidspunktet herfor.

Med forbehold for internationale aftaler fordeles de i artikel 59 og 60 omhandlede vederlag ligeligt mellem ophavsmænd og forlæggere.

På de betingelser [og] efter de nærmere bestemmelser, som kongen fastsætter, overlades opkrævningen og fordelingen af vederlagene til et repræsentativt selskab udvalgt blandt de selskaber, der forvalter ophavsrettigheder.«

10 Størrelsen af det faste vederlag og det forholdsmæssige vederlag, der er omhandlet i henholdsvis artikel 59 og 60 i den belgiske ophavsretslov, er blevet fastsat ved Koninklijk besluit betreffende de vergoeding verschuldigd aan auteurs en uitgevers voor het kopiëren voor privé-gebruik of didatisch gebruik van werken die op grafische of op soortgelijke wijze zijn vastgelegd (kongelig anordning om vederlag til ophavsmænd og forlæggere for kopiering med henblik på privat brug eller brug i undervisningsøjemed af værker på et grafisk medium eller lignende) af 30. oktober 1997 (*Belgisch Staatsblad* af 7.11.1997, s. 29874).

11 Artikel 7 i denne kongelige anordning fastsætter følgende:

»1. De betalingspligtige indgiver en erklæring til forvaltningsselskabet hver måned inden tyvendedagen efter udgangen af den måned, som erklæringen vedrører.

2. Den i stk. 1 omhandlede erklæring skal indeholde dels oplysninger, der gør det muligt at identificere den betalingspligtige, dels de for fastsættelsen af det faste vederlags størrelse nødvendige oplysninger om antallet af og karakteristika vedrørende de apparater, der er bragt i omsætning på det nationale område i den af erklæringen omfattede periode.

[...]«

12 Artikel 1 i Koninklijk besluit tot het belasten van een vennootschap met de inning en de verdeling van de vergoeding voor het kopiëren van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd (kongelig anordning om det selskab, der overlades opgaven at sikre opkrævningen og fordelingen af vederlaget for kopiering af værker på et grafisk medium eller lignende) af 15. oktober 1997 (*Belgisch Staatsblad* af 7.11.1997, s. 29873) bestemmer følgende:

»Det civilretlige selskab i form af et kooperativt selskab med begrænset ansvar med benævnelsen »Reprobel« [...] overlades opgaven at opkræve og fordele de vederlag, der er omhandlet i artikel 59-61 i [den belgiske ophavsretslov].«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 Copaco sælger som forhandler af IT-artikler til virksomheder og forbrugere også reproduktionsapparater såsom fotokopimaskiner og skannere. Indtil slutningen af 2016 skulle selskabet af denne grund betale faste vederlag til Repobel for reproduktion af værker, der var beskyttet af ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder (herefter »vederlagene til ydelse af rimelig kompensation«).
- 14 I betragtning af at Domstolen ved dom af 12. november 2015, Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), havde fastslået, at artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 var til hinder for den »faste« del i vederlagsordningen som fastsat i den belgiske lovgivning vedrørende vederlag til ydelse af rimelig kompensation, holdt Copaco op med at betale de fakturaer, som Repobel udstedte på dette vederlag for perioden fra november 2015 til januar 2017, idet selskabet påberåbte sig denne bestemmelses direkte virkning og anførte, at selskabet ville fortsætte med ikke at betale, indtil bestemmelserne i denne lovgivning blev bragt på linje med bestemmelserne i direktiv 2001/19.
- 15 I marts 2017 trådte en ny ordning for vederlag til ydelse af rimelig kompensation i kraft.
- 16 Den 16. december 2020 anlagde Repobel sag mod Copaco ved ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Dendermonde (retten i handels- og erhvervsretlige sager i Gent, afdelingen i Dendermonde, Belgien), som ved en mellemdom af 4. marts 2022 på grund af den territoriale kompetence henviste sagen til ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (retten i handels- og erhvervsretlige sager i Gent, afdelingen i Gent, Belgien), som er den forelæggende ret.
- 17 Den forelæggende ret har anført, at det fremgår af dom af 12. november 2015, Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), at de nærmere bestemmelser, der er fastsat ved den belgiske ordning for vederlag til ydelse af rimelig kompensation, og som var omhandlet i den sag, der gav anledning til denne dom, i hvert fald delvist var i strid med direktiv 2001/29, for så vidt som den rimelige kompensation som omhandlet i dette direktivs artikel 5, stk. 2, litra b), ikke var blevet afspejlet i denne ordning, der indtil den 29. december 2016 foreskrev anvendelse af faste vederlag uden en objektiv kvantitativ sammenhæng med den faktiske brug af reproduktionsapparaterne, således at disse vederlag risikerede at gå videre end deres rent erstatningsmæssige karakter.
- 18 Den forelæggende ret har anført, at Domstolen i dom af 12. november 2015, Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), fortolkede de undtagelser og indskrænkninger, som en medlemsstat kan fastsætte i sin nationale lovgivning i henhold til artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, men som ikke var blevet indført i den belgiske ordning for vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der var i kraft indtil den 29. december 2016. Domstolen fastslog bl.a., at den belgiske ordning ikke var i overensstemmelse med denne bestemmelse. Den bemærkede i denne henseende, at den nævnte ordning gjorde størrelsen af det faste vederlag afhængig af det blotte antal kopier i minuttet, som de omhandlede fotokopimaskiner kunne fremstille, at disse vederlag ifølge ordningen i hvert fald delvist skulle beregnes på grundlag af den skade, som de ulovlige reproduktioner kunne forvolde de berørte ophavsmænd, at vederlagene ifølge ordningen helt eller delvist skulle tildeles andre end ophavsmændene, at personer, der stillede fotokopimaskiner til rådighed for identificerbare brugere, blev afkrævet betaling af vederlag, og at ordningen indførte et system, der kunne føre til overkompensation af modtagerne af vederlagene ved at pålægge betaling af både et fast vederlag og et forholdsmæssigt vederlag uden tilbagebetalingsmekanismer.

- 19 Den forelæggende ret har ligeledes anført, at når ingen direktivkonform fortolkning er mulig, skal de nationale bestemmelser vige for bestemmelserne i det omhandlede direktiv. Den har dog anført, at parterne i den tvist, den skal afgøre, er uenige om, hvilke betingelser der skal være opfyldt i denne henseende.
- 20 Ifølge Copaco har artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 direkte virkning og kan påberåbes over for Reprobel, der skal anses for at være et statsligt organ på grund af den opgave, som dette selskab er blevet betroet af staten, nemlig at opkræve og fordele vederlagene til ydelse af rimelig kompensation.
- 21 Reprobel har derimod bestridt, at artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 er en ubetinget, klar og præcis bestemmelse, eftersom medlemsstaterne frit efter deres ønsker kan fastsætte de undtagelser og indskrænkninger, der er omhandlet i bestemmelsen, og eftersom det tilkommer disse medlemsstater at definere, hvad der er en rimelig kompensation som omhandlet i dette direktivs artikel 5, stk. 2.
- 22 Reprobel er endvidere af den opfattelse, at direktiv 2001/29 ikke kan gøres gældende over for selskabet, eftersom det er en privatretlig sammenslutning.
- 23 Under disse omstændigheder har ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (retten i handels- og erhvervsretlige sager i Gent, afdelingen i Gent), besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Er en institution som [Reprobel], for så vidt som den af staten i henhold til kongeligt opdrag har fået til opgave at opkræve og fordele den af staten fastsatte rimelige kompensation som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, og hvormed staten fører tilsyn, en institution, over for hvilken en borger [...] kan påberåbe sig, at en national bestemmelse, som denne institution ønsker at gøre gældende over for den pågældende borger, er uforenelig med EU-retten?
 - 2) Er det ved besvarelsen af dette spørgsmål af betydning, at det tilsyn, som staten fører med denne institution, bl.a. omfatter:
 - denne institutions forpligtelse til altid at fremsende kopier af sine anmodninger til skyldnerne om oplysninger, som er nødvendige både for opkrævningen og for fordelingen af reprografivederlaget, til den ansvarlige minister, således at denne til stadighed er informeret om, hvordan institutionen udøver sin [kontrolbeføjelse], og kan afgøre, om det er hensigtsmæssigt at fastsætte indholdet, antallet og hyppigheden af anmodningerne om oplysninger ved ministeriel bekendtgørelse således, at de i mindst muligt omfang hindrer de adspurgte personers aktiviteter
 - institutionens forpligtelse til at opfordre ministerens repræsentant til at fremsende en anmodning om oplysninger, som er nødvendig[e] for opkrævning af det forholdsmæssige reprografivederlag, til skyldnere, forhandlere, uanset om der er tale om grossister eller detailhandlere, leasingvirksomheder eller virksomheder, der servicerer apparater, såfremt [den betalingspligtige] ikke har medvirket ved opkrævningen, idet institutionen også er forpligtet til at fremsende en kopi af denne anmodning til den ansvarlige minister, således at denne kan fastsætte indholdet, antallet og hyppigheden af anmodninger om oplysninger således, at de i mindst muligt omfang hindrer de adspurgte personers aktiviteter

- institutionens forpligtelse til at fremlægge reglerne for fordeling af reprografivederlaget og enhver ændring, den måtte foretage heraf, for den ansvarlige minister til godkendelse
 - institutionens forpligtelse til at forelægge den anmeldelsesformular, som den har udfærdiget, for den ansvarlige minister til godkendelse, uden hvilken godkendelse formularen ikke må udstedes?
- 3) Er det ved besvarelsen af spørgsmålet også af betydning, at institutionen har følgende beføjelser:
- en beføjelse til fra alle personer, som er skyldnere, [betalingspligtige], forhandlere, uanset om der er tale om grossister eller detailhandlere, leasingvirksomheder eller virksomheder, der servicerer apparater, at anmode om alle oplysninger, der er nødvendige til brug for opkrævning af reprografivederlaget[; i] den forbindelse skal enhver anmodning altid ledsages af en vejledning om de strafferetlige sanktioner, som idømmes, hvis ikke den fastsatte frist overholdes, eller der gives ufuldstændige eller urigtige oplysninger
 - en beføjelse til fra enhver skyldner at kræve, at denne giver alle oplysninger om de reproducerede værker, som er nødvendige for fordelingen af reprografivederlaget
 - en beføjelse til at modtage alle oplysninger, der er nødvendige for udførelsen af dens hverv, fra told- og afgiftsmyndigheden, momsmyndigheden og fra Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (det nationale kontor for social sikring)?
- 4) Har artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 direkte virkning?
- 5) Er en national ret efter anmodning fra en borger forpligtet til at undlade at anvende en national bestemmelse, såfremt denne bestemmelse, som staten har fastsat, er uforenelig med artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, navnlig fordi den bestemmelse, der er uforenelig med den ovenfor nævnte artikel, forpligter denne borger til at betale afgifter?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første, det andet og det tredje spørgsmål

- 24) Den forelæggende ret ønsker med det første, det andet og det tredje spørgsmål, der skal behandles samlet, nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at en borger ved en national ret, over for en enhed, som en medlemsstat har givet til opgave at opkræve og fordele den rimelige kompensation, der er fastsat i henhold til denne bestemmelse, kan gøre gældende, at den nationale lovgivning om denne kompensation er i strid med EU-retten, når den pågældende enhed udfører en opgave af almen interesse, er underlagt denne stats tilsyn og med henblik på udførelsen af denne opgave har særlige beføjelser i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private.
- 25) Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af de nationale bestemmelser, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, som er beskrevet i forelæggelsesafgåelsen, at Reprobel har retlig form af et privatretligt kooperativt selskab, i hvis organer den belgiske stat ikke er repræsenteret.

- 26 Ifølge fast retspraksis kan borgerne imidlertid påberåbe sig ubetingede og tilstrækkeligt præcise direktivbestemmelser direkte, ikke alene over for medlemsstaterne og deres organer i snæver forstand, men ligeledes over for bl.a. organer, som er undergivet statens myndighed eller kontrol, udfører en opgave af almen interesse og har særlige beføjelser i forhold til dem, der finder anvendelse i forholdet mellem private. Sådanne organer eller enheder er forskellige fra private og skal sidestilles med staten, enten fordi de er offentligretlige juridiske personer, som udgør en del af staten i vid forstand, eller fordi de er undergivet en offentlig myndigheds myndighed eller kontrol, eller fordi de af en sådan myndighed er blevet tildelt udførelsen af en opgave af almen interesse og med henblik herpå er blevet tillagt disse særlige beføjelser (jf. i denne retning dom af 12.7.1990, Foster m.fl., C-188/89, EU:C:1990:313, præmis 20, og af 10.10.2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, præmis 33 og 34).
- 27 Domstolen har i denne henseende præciseret, at betingelserne om, at det berørte organ henholdsvis skal være undergivet statslig myndighed eller kontrol og have særlige beføjelser ud over dem, der følger af de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem borgerne, ikke er kumulative (dom af 10.10.2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, præmis 28).
- 28 I det foreliggende tilfælde fremgår det af sagsakterne for Domstolen, at Reprobel ikke er et offentligretligt organ og heller ikke kontrolleres af den belgiske stat. Det skal derfor undersøges, om virksomheden udfører en opgave af almen interesse og med henblik herpå har særlige beføjelser i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private.
- 29 Hvad for det første angår betingelsen vedrørende udøvelse af en opgave af almen interesse er Reprobel, i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 26, ved den kongelige anordning af 15. oktober 1997 om det selskab, der overlades opgaven at sikre opkrævningen og fordelingen af vederlaget for kopiering af værker på et grafisk medium eller lignende, blevet tildelt opgaven at opkræve og fordele de vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der er fastsat i den belgiske ophavsretslovs artikel 59-61.
- 30 I denne henseende bemærkes, at medlemsstaterne i henhold til artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 i deres respektive retsordener kan indføre de undtagelser fra retten til reproduktion, der er fastsat i denne bestemmelse, og at de ligeledes i så henseende skal fastsætte en rimelig kompensation og en ordning til finansiering heraf (jf. i denne retning dom af 23.11.2023, Seven.One Entertainment Group, C-260/22, EU:C:2023:900, præmis 23).
- 31 I øvrigt har Domstolen hvad angår spørgsmålet om, hvilken form den rimelige kompensation skal have, hvilke nærmere bestemmelser der skal gælde for den, og hvilket omfang den skal have, fastslået, at denne kompensation og følgelig den ordning, som den hviler på, og omfanget heraf skal være knyttet til den skade, der er påført rettighedshaverne på grund af fremstillingen af private kopier (dom af 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, præmis 28, og af 24.3.2022, Austro-Mechana, C-433/20, EU:C:2022:217, præmis 49).
- 32 Domstolen har desuden udtalt sig om de nærmere bestemmelser om opkrævning og fordeling af vederlagene til ydelse af rimelig kompensation, der er fastsat i den belgiske lovgivning. Den har for det første fastslået, at den rimelige kompensation som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29 vedrører reproduktioner på ethvert medium og ved hjælp af enhver teknik, dvs. at den betales af alle brugere af apparater, medier eller tjenester, som gør det muligt at fremstille,

eller som indeholder sådanne reproduktioner, idet disse brugere kan drage fordel af de undtagelser, der er fastsat i denne bestemmelse (jf. i denne retning dom af 12.11.2015, *Hewlett-Packard Belgium*, C-572/13, EU:C:2015:750, præmis 30-34).

- 33 Domstolen har for det andet fastslået, at den rimelige kompensation principielt har til formål at kompensere den lidte skade som følge af reproduktioner, der rent faktisk udføres, og at det principielt påhviler de personer, der har foretaget reproduktionerne, at erstatte den skade, der er forbundet hermed, ved at finansiere den kompensation, der udbetales til rettighedshaveren. Henset til de praktiske vanskeligheder med at identificere brugerne kan medlemsstaterne indføre et system, hvorefter betalingen af denne kompensation påhviler de personer, der råder over udstyr, apparater og medier til digital reproduktion, og som giver brugerne adgang til dette udstyr eller disse apparater eller medier eller tilbyder dem kopieringsservice, og som vælter den finansielle byrde over på slutbrugerne (jf. i denne retning dom af 12.11.2015, *Hewlett-Packard Belgium*, C-572/13, EU:C:2015:750, præmis 69 og 70).
- 34 I denne sammenhæng ville det, således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 40 i forslaget til afgørelse i denne sag, nemlig være meget vanskeligt for indehaveren af reproduktionsretten at gøre denne ret gældende over for handlinger, som brugerne udfører i privatsfæren. Indførelse af de undtagelser til denne ret, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2, i direktiv 2001/29, sikrer således rettighedshaverne de indtægter, som det ville være meget vanskeligt at opnå direkte fra brugerne.
- 35 Den belgiske lovgivning fastsætter, at indehaverne af ophavsrettigheder og beslægtede rettigheder på grund af disse undtagelser modtager en kompensation for den lidte skade bestående af en del beregnet som et fast beløb, der fastsættes forudgående, og et forholdsmæssigt vederlag, der fastsættes efterfølgende, og som finansieres af de vederlag, der betales af alle købere af kopieringsapparater og -medier eller modtagere af reproduktionstjenester, der kan drage fordel af disse undtagelser. Opkrævningen af et sådant vederlag og udbetalingen af en rimelig kompensation til indehaverne af disse rettigheder er derfor en opgave af almen interesse.
- 36 I denne henseende skal den franske regerings opfattelse, hvorefter Reprobel ikke udfører en opgave af almen interesse, men alene handler i ophavsrettighedsindehavernes og de beslægtede rettighedsindehaveres private interesse, afvises. Ved den opgave, der er betroet en enhed, der har til opgave at opkræve og fordele vederlaget til ydelse af rimelig kompensation, gennemfører en medlemsstat nemlig den resultatforpligtelse, som den er pålagt ved artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, nemlig at sikre en effektiv opkrævning af en rimelig kompensation til fordel for indehaverne af disse rettigheder med henblik på at bevare en rimelig balance mellem de involverede interesser, hvilket helt og aldeles hører under den almene interesse (jf. i denne retning dom af 8.9.2022, *Ametic*, C-263/21, EU:C:2022:644, præmis 69).
- 37 Hvad for det andet angår vurderingen af de beføjelser, der er tillagt et organ som Reprobel, skal det indledningsvis bemærkes, at dette organ er den eneste enhed, der har til opgave at opkræve og fordele de vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der er fastsat i den belgiske ophavsretslovs artikel 59-61.
- 38 I denne sammenhæng fremgår det, således som generaladvokaten i det væsentlige har fremhævet i punkt 45 i forslaget til afgørelse, af sagsakterne for Domstolen, at Reprobel har fået tillagt særlige beføjelser i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private, bl.a. beføjelsen til at kræve betaling af vederlagene til ydelse af rimelig kompensation af producenter og distributører af kopieringsapparater og -medier.

- 39 Et organ, der – som Reprobel – er bemyndiget til at modtage vederlaget til ydelse af rimelig kompensation, kan nemlig uden videre kræve betaling af dette vederlag fra enhver person, som indgår i kredsen af betalingspligtige, der er defineret abstrakt i den nationale lovgivning.
- 40 I denne henseende er det uden betydning, at det, således som den belgiske regering og Reprobel har gjort gældende, er de offentlige myndigheder og ikke dette organ, der fastsætter størrelsen af det nævnte vederlag. Varetagelsen af opgaver af almen interesse indebærer nemlig ikke, at det organ, som udfører disse opgaver, selv fastlægger alle aspekter heraf, eller at de beføjelser, som organet er tillagt med henblik herpå, skal være skønsmæssige. I øvrigt bekræfter det forhold, at en offentlig myndighed har fastsat rammerne for de aktiviteter, der udøves af et organ, der er blevet tildelt en opgave af almen interesse, så meget desto mere, at dette organ handler på vegne af staten og udspringer af staten.
- 41 Som det fremgår af forelæggelsesafgårelsen, har Reprobel desuden en række specifikke beføjelser, bl.a. med hensyn til at anmode om oplysninger med henblik på at gøre det muligt for organet at udføre den opgave af almen interesse, som det er blevet betroet.
- 42 For det første har Reprobel ret til, under strafansvar, at anmode både de skyldnere, der skal betale vederlaget til ydelse af rimelig kompensation, og andre aktører på markedet for kopieringsudstyr, såsom virksomheder, der har til opgave at vedligeholde det, om alle de oplysninger, der er nødvendige for at identificere de betalingspligtige og fastsætte de beløb, de skal betale. En sådan beføjelse skal anses for at være en særlig beføjelse i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private.
- 43 I denne sammenhæng er det uden betydning, at Reprobel, således som dette organ og den belgiske regering har gjort gældende, ikke har beføjelse til at pålægge sanktioner over for dem, der ikke overholder deres forpligtelse til at give organet oplysninger. Ved manglende overholdelse af denne forpligtelse kan der ifølge oplysningerne i forelæggelsesafgårelsen således idømmes strafferetlige sanktioner, som det ifølge sagens natur kun er domstolene, der kan pålægge. Selve eksistensen af disse sanktioner vidner nemlig om den særlige karakter af de beføjelser, som er tildelt Reprobel.
- 44 For det andet fremgår det af sagsakterne for Domstolen, at Reprobel er bemyndiget til at indhente de oplysninger fra told-, skatte- og socialsikringsmyndighederne, som er nødvendige for, at organet kan udføre sine opgaver. Med forbehold af den efterprøvelse, som det påhviler den forelæggende ret at foretage, udgør en sådan bemyndigelse en særlig beføjelse i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private. Oplysninger om f.eks. omfanget af importen af kopiudstyr eller -medier eller omsætningen for producenter eller distributører af sådanne apparater og medier skal nemlig principielt ikke videregives til personer, der ikke har en sådan beføjelse.
- 45 Henset til ovenstående betragtninger skal det første, det andet og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at en borger ved en national ret, over for en enhed, som en medlemsstat har givet til opgave at opkræve og fordele den rimelige kompensation, der er fastsat i henhold til denne bestemmelse, kan gøre gældende, at den nationale lovgivning om denne kompensation er i strid EU-retlige bestemmelser med direkte virkning, når den pågældende enhed med henblik på udførelsen af denne opgave af almen interesse har særlige beføjelser i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private.

Det fjerde og det femte spørgsmål

- 46 Den forelæggende ret ønsker med det fjerde og det femte spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at denne bestemmelse har direkte virkning, således at en borger, såfremt bestemmelsen ikke er korrekt gennemført i national ret, kan påberåbe sig den med henblik på at undgå anvendelse af nationale regler, som forpligter vedkommende til at betale et vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der er pålagt i strid med den nævnte bestemmelse.
- 47 Indledningsvis bemærkes, at i henhold til Domstolens faste praksis kan borgerne i alle tilfælde, hvor bestemmelserne i et direktiv ud fra et indholdsmæssigt synspunkt fremstår som ubetingede og tilstrækkeligt præcise, ved de nationale domstole påberåbe sig disse bestemmelser over for staten, enten når denne ikke rettidigt har gennemført direktivet i national ret, eller når den ikke har gennemført det korrekt (dom af 6.11.2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Domstolen har i denne henseende præciseret, at en EU-retlig bestemmelse for det første er ubetinget, når den indeholder en forpligtelse, som ikke er undergivet betingelser og ej heller, i henseende til gennemførelse eller virkninger, er gjort afhængig af, at institutioner i Unionen eller i medlemsstaterne udsteder retsakter i så henseende, og for det andet er tilstrækkeligt præcis til at kunne påberåbes af private og anvendes af en retsinstans, når den indeholder en forpligtelse, der er utvetydigt formuleret (dom af 8.3.2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkte virkning), C-205/20, EU:C:2022:168, præmis 18).
- 49 I det foreliggende tilfælde har Reprobel samt den belgiske og den franske regering gjort gældende, at i betragtning af den brede skønsmargin, som medlemsstaterne har ved tilrettelæggelsen af den ordning for rimelig kompensation, der er fastsat i artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, og finansieringen heraf, er denne bestemmelse ikke tilstrækkeligt ubetinget og præcis til, at den kan tillægges direkte virkning på grundlag af ovennævnte praksis fra Domstolen.
- 50 Domstolen har dog allerede præciseret, at selv om et direktiv giver medlemsstaterne en vis skønsmargin, når de vedtager de nærmere bestemmelser for direktivets gennemførelse, kan en bestemmelse i dette direktiv anses for at have en ubetinget og præcis karakter, når den utvetydigt pålægger medlemsstaterne en pligt til at tilvejebringe et bestemt resultat, og når der ikke er knyttet nogen betingelse til anvendelsen af den regel, som følger af forpligtelsen (dom af 8.3.2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkte virkning), C-205/20, EU:C:2022:168, præmis 19).
- 51 I denne henseende bemærkes, at princippet om EU-rettens forrang pålægger den nationale retsinstans, der inden for sit kompetenceområde skal anvende EU-retlige bestemmelser, en forpligtelse til – såfremt det ikke er muligt at anlægge en fortolkning af national lovgivning, der er i overensstemmelse med de EU-retlige krav – at sikre denne rets fulde virkning i den sag, som den skal behandle, idet den om fornødent af egen drift skal undlade at anvende enhver national lovgivning eller praksis, endog senere, der er i strid med en bestemmelse i EU-retten, der har direkte virkning, uden at den behøver at anmode om eller afvente en forudgående ophævelse af denne nationale lovgivning eller praksis ad lovgivningsvejen eller ved noget andet forfatningsmæssigt middel (dom af 8.3.2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkte virkning), C-205/20, EU:C:2022:168, præmis 37).

- 52 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 er ubetinget og tilstrækkeligt præcis, vedrører den undersøgelse, der skal foretages heraf, navnlig tre spørgsmål, nemlig hvem der er omfattet af den beskyttelse, der foreskrives ved denne bestemmelse, indholdet af denne beskyttelse, og hvem det påhviler at yde denne beskyttelse (jf. analogt dom af 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, præmis 56).
- 53 I denne henseende har Domstolen allerede fastslået, at artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 pålægger de medlemsstater, der vælger at anvende undtagelser fra eller indskrænkninger i retten til reproduktion, konkrete forpligtelser for at sikre, at rettighedshaverne sikres en rimelig kompensation (jf. i denne retning dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 36, og af 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, præmis 25).
- 54 Det er korrekt, at medlemsstaterne ikke har pligt til at indføre de undtagelser, der er fastsat i artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 i deres nationale ret (jf. i denne retning dom af 21.4.2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, præmis 18, og af 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis). Hvis de gør det, skal de imidlertid ligeledes fastsætte bestemmelser om udbetaling af en rimelig kompensation til de ophavsmænd, der lider skade som følge af anvendelsen af disse undtagelser (jf. i denne retning dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 36), og tage hensyn til betingelserne vedrørende strukturen og størrelsen af denne kompensation, således som disse følger af fortolkningen af denne bestemmelse.
- 55 Disse betingelser er bl.a. dem, som Domstolen fastsatte i dom af 12. november 2015, Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), hvad angår de nærmere bestemmelser om beregningen af vederlaget til ydelse af rimelig kompensation. I denne dom, som den forelæggende ret har henvist til, fastslog Domstolen, at selv om artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 overlader det til medlemsstaterne at fastsætte finansierings- og opkrævningsmetoderne for den rimelige kompensation samt niveauet for denne kompensation, skal en ordning, der kombinerer et fast vederlag, der fastsættes forudgående, og et forholdsmæssigt vederlag, der fastsættes efterfølgende, i sin helhed gøre det muligt at opkræve en afgift med henblik på rimelig kompensation, hvis beløb i det væsentlige svarer til den faktiske skade, som rettighedshaverne har lidt. Med henblik på at opfylde denne betingelse skal en sådan ordning indeholde mekanismer, herunder tilbagebetalingsmekanismer, der har til formål at udligne enhver form for overkompensation, der vil være i strid med kravet i 31. betragtning til direktiv 2001/29 om, at der skal opretholdes en rimelig balance mellem rettighedshaverne og brugerne af de beskyttede frembringelser, og dermed med artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 (jf. i denne retning dom af 12.11.2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, præmis 83-86).
- 56 Hvad navnlig angår indholdet af de rettigheder, der følger af de bestemmelser i direktiv 2001/29, som kan have direkte virkning, fremgår det af Domstolens praksis, at borgerne har ret til ikke at skulle bære den økonomiske byrde ved et vederlag til ydelse af rimelig kompensation, hvis dette er opkrævet i strid med de principper, der ifølge Domstolens praksis følger af direktivets artikel 5, stk. 2, litra a) og b) (jf. i denne retning dom af 12.11.2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, præmis 85-87, og af 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, præmis 37, 54 og 55). Domstolen har således udtrykkeligt fremhævet behovet for, at der i ordningen med rimelig kompensation fastsættes en ret til tilbagebetaling af et vederlag, der uretmæssigt er opkrævet for at finansiere en sådan kompensation.

- 57 Eftersom den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning er uforenelig med artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29, således som det i det væsentlige følger af dom af 12. november 2015, Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), har den forelæggende ret, for hvilken der er indbragt en tvist vedrørende en privatpersons indstilling af betalingen af det vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der kræves ved denne lovgivning, i det foreliggende tilfælde pligt til at sikre denne bestemmelses fulde virkning ved at undlade at anvende den nævnte nationale lovgivning ved afgørelsen af den tvist, der verserer for den.
- 58 Henset til det ovenstående skal det fjerde og det femte spørgsmål besvares med, at artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at denne bestemmelse har direkte virkning, således at en borger, såfremt bestemmelsen ikke er korrekt gennemført i national ret, kan påberåbe sig den med henblik på at undgå anvendelse af nationale regler, som forpligter vedkommende til at betale et vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der er pålagt i strid med den nævnte bestemmelse.

Sagsomkostninger

- 59 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet**

skal fortolkes således, at

en borger ved en national ret, over for en enhed, som en medlemsstat har givet til opgave at opkræve og fordele den rimelige kompensation, der er fastsat i henhold til denne bestemmelse, kan gøre gældende, at den nationale lovgivning om denne kompensation er i strid EU-retlige bestemmelser med direkte virkning, når den pågældende enhed med henblik på udførelsen af denne opgave af almen interesse har særlige beføjelser i forhold til de regler, der finder anvendelse i forholdet mellem private.

- 2) Artikel 5, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2001/29**

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse har direkte virkning, således at en borger, såfremt bestemmelsen ikke er korrekt gennemført i national ret, kan påberåbe sig den med henblik på at undgå anvendelse af nationale regler, som forpligter vedkommende til at betale et vederlag til ydelse af rimelig kompensation, der er pålagt i strid med den nævnte bestemmelse.

Underskrifter